

Společenský přínos neziskových organizací: ilustrace formou krátkých případových studií

Zkompletováno 25. 9. 2025

Tato analýza vznikla v rámci projektu „Přehledová studie o přínosu neziskových organizací“, kterou realizuje analytický ústav STEM na základě grantové podpory Nadace OSF. Cílem projektu je prozkoumat různé aspekty organizovaného občanského sektoru a jeho přínosu pro fungování svobodné, demokratické společnosti. Projekt má následující části:

1. Základní údaje o neziskovém sektoru v České republice (vč. ekonomických ukazatelů a jejich vývoj v čase)
2. **Společenský přínos neziskových organizací – sbírka krátkých případových studií** (tento dokument)
3. Aktuální postoje veřejnosti k neziskovým organizacím – kvantitativní sociologické šetření na reprezentativním výběrovém souboru české populace 18+

Tato kapitola představuje výstup z 2. části projektu a přináší vybrané krátké případové studie ilustrující rozmanitost dopadu neziskového sektoru. Případové studie byly vytipovány skrze přímé oslovení stovek organizací a vytipování některých dalších analytickým týmem STEM. Výběr byl proveden tak, aby jednotlivé případové studie ilustrovaly pestrost dopadů působení neziskového sektoru. Zahrnuty však nejsou sportovní a zájmové neziskové organizace, jako jsou různé sportovní oddíly nebo kluby a spolky pracující s mládeží, ani spolky zaměřené na provozování rozmanitých koníčků (spolky včelařů, rybářů atp.), neboť jejich činnost je veřejnosti obecně lépe známá a snáze představitelná. Chybí také největší sportovní neziskové organizace, jako je například Fotbalová asociace České republiky, a zahrnuty nejsou ani největší charitativní a víceúčelové organizace (Charita ČR, Člověk v tísni atp.), které většina veřejnosti také zná. Smyslem je spíše přitáhnout pozornost k rozmanitému působení menších a středně velkých organizací a rozšířit tak povědomí veřejnosti o pestrosti působení neziskového sektoru.

Předmluva

Nevládní neziskové organizace (NNO) představují jeden z pilířů demokratické společnosti a důležitý způsob sebeorganizace, který vyvažuje čistě komerční a individuální zájmy. Jejich role nespočívá pouze v poskytování služeb, ale také v obohacení komunitního života a přinášení systémových změn. Od 90. let se v České republice neziskový sektor dynamicky rozvíjí a dnes zahrnuje široké spektrum subjektů – od sportovních spolků a dobrovolných hasičů přes organizace poskytující sociální služby, pečující o životní prostředí až po advokační organizace, které se zaměřují na ochranu lidských práv či ovlivňování veřejných politik a legislativy v oblasti svého působení tak, aby při vzniku nové legislativy byly slyšeny hlasy ohrožených skupin (OZP, samozivitelky, menšiny, ...), případně aby byl chráněn veřejný zájem (práva spotřebitelů, životní prostředí, ...).

Obecným přínosem neziskového sektoru je tedy sebeorganizace společnosti za účelem vykonávání **zájmových aktivit** (sporty, koníčky atp.), **poskytování služeb** potřebným a přinášení **nových podnětů** pro fungování společnosti.

Hlavní **sociální přínos** neziskových organizací spočívá v pomoci znevýhodněným, marginalizovaným a ohroženým skupinám obyvatel. NNO zajišťují služby pro seniory, osoby se zdravotním postižením, lidi bez domova, oběti domácího násilí, osoby závislé na drogách a mnohé další skupiny. Pomáhají tak zlepšovat kvalitu života těchto skupin, zajišťují prevenci větších sociálních problémů a celkově pomáhají naplňovat hodnoty moderního sociálního státu, který není lhostejný k materiálním, sociálním a zdravotním aspektům života svých občanů. Díky činnosti NNO se lidem dostává podpory, kterou by jinak stát či trh nebyly schopny zajistit.

Sociální role je úzce propojena s **ekonomickým přínosem**. NNO často doplňují nebo suplují činnost státu v oblastech, kde by služby poskytované veřejnými institucemi byly dražší a méně efektivní. Využívají zčásti vlastní zdroje financování, dobrovolnickou práci a šetří náklady, neboť principem jejich činnosti není vytváření zisku. Tím stát šetří veřejné prostředky a zároveň vznikají pracovní příležitosti v sektoru sociálních a komunitních služeb.

Neziskové organizace také přispívají k **obohacení komunitního a kulturního života**. Organizují lokální akce, vzdělávací aktivity či dobrovolnické projekty, které podporují soudržnost společnosti. Často nahrazují i kulturní instituce nebo obecní služby – například pořádání kulturních akcí či úklid veřejných prostor nebo přírody. Za všechny lze zmínit například každoroční celostátní akci Uklidme Česko, která zapojí tisíce dobrovolníků.

Dalším výrazným společenským přínosem s přesahem do místních komunit je **neformální vzdělávání** dětí i dospělých prostřednictvím zájmových a členských organizací – sportovních klubů, skautských oddílů, dobrovolných hasičů apod. Právě tyto organizace přinášejí širokou paletu volnočasových aktivit pro nejrůznější generace a představují také nejčastější typ kontaktu s neziskovým sektorem pro běžnou veřejnost.

Zároveň díky mezinárodní spolupráci zvyšují NNO prestiž České republiky a přinášejí cenné zkušenosti využitelné i v domácím prostředí, například při **zvládání krizových situací a přírodních katastrof**. Humanitární organizace pomáhají napříč kontinenty a své know-how pak v klíčových momentech zúročují i u nás, jak vidíme na příkladu stále častějších povodní či jiných přírodních pohrom.

Vcelku vzato, neziskové organizace mají podle nás nezpochybnitelný společenský přínos a v řadě oblastí odvádí pro stát a společnost širokou paletu služeb. Přesto, nebo právě proto jsou neziskové organizace

někdy také **nositelem kontroverze**. To se týká nejvýrazněji organizací, které své poslání spatřují v obhajobě určitých hodnot nebo určitého světonázoru. Tzv. **kampaňové neziskové organizace** se pak mohou dostávat i do vzájemného střetu, když například obhajují odlišné vidění světa. Organizace za práva stejnopohlavních párů se tak například dostávají do ideového konfliktu s organizacemi, které hájí definici manželství jako svazku muže a ženy; organizace obhajující otevřenější migrační politiku se dostávají do sporu s organizacemi, které zdůrazňují omezení migrace atp.

Neziskové organizace tedy nejsou homogenní, a ani být nemohou vzhledem k tomu, že jsou prostorem pro sdružování rozmanitých zájmů a potřeb, které se ve společnosti objevují. Vzájemné ideové soupeření má podle nás velký pozitivní význam pro fungování společenské diskuse a ujasňování hodnot společnosti. Zároveň ale cítíme potřebu zdůraznit, že ta část neziskového sektoru, jejímž smyslem je především kampaňové prosazování určitých idejí, představuje jen relativně velmi malou část sektoru ve srovnání se všemi zájmovými organizacemi, mládežnickými oddíly, sportovními kluby a také organizacemi poskytujícími sociální služby.

I proto považujeme za důležité ukazovat přínos neziskových organizací v jejich pestrosti napříč tematickými oblastmi. Jedenáct krátkých případových studií, uvedených níže, nechť je ilustrací pestrosti s reálným dopadem.

Texty zde uvedených případových studií čerpají zčásti z dotazníkového šetření, kterým STEM oslovil několik stovek organizací ve své interní databázi, a zčásti z webových stránek uvedených projektů. Děkujeme i ostatním organizacím, které odpověděly v našem dotazníku a uvedly další desítky případů dopadu práce neziskových organizací. V tomto dokumentu jsou zpracovány jen vybrané případy s ohledem na rozsah zprávy a zajištění pestrosti pokrytých případů. Některé typy organizací nejsou záměrně zahrnuty, viz vysvětlení na úvodní straně.

Tým analytického ústavu STEM

1. Hnutí DUHA: Týdny pro krajinu

Hnutí DUHA je česká environmentální nevládní organizace, která byla založena roku 1989. Je členem největší světové environmentální federace Friends of the Earth, která po celém světě sdružuje více než 70 členských organizací s jednotnou vizí, již je udržitelný svět založený na společnosti respektující a chránící přírodu. Tato vize se propisuje do hodnot Hnutí DUHA, které staví na prosazování zdravého životního prostředí, pestré české přírody a chytré ekonomiky s důrazem na recyklaci a obnovitelné zdroje, čímž se snaží zajistit zdravé a kvalitní prostředí pro život české společnosti. Zároveň neodmyslitelně vytváří prostor pro aktivní veřejnost a její účast v aktivitách ovlivňujících ochranu životního prostředí, ať už se jedná o podpisy výzev, finanční podporu či práci přímo v terénu. Takto se do ochrany životního prostředí s Hnutím DUHA zapojily po dobu jeho existence již desetitisíce lidí.

Významným projektem Hnutí DUHA napomáhajícím k ochraně životního prostředí jsou **Týdny pro krajinu**, které jsou pořádány již 28 let. Jedná se o každoroční pracovní vzdělávací týdenní akce pro dobrovolníky, které jsou pořádány v letních měsících na nejrůznějších lokalitách po celé České republice. Tento projekt propojuje čas strávený v přírodě s pocitem dobře odvedené a smysluplné práce, která probíhá pod dohledem odborníků věnujících se ochraně přírody ve vybraných lokalitách. Lokality jsou vybírány ve spolupráci s jejich správci, tak aby práce dobrovolníků pomohla tam, kde je nejvíce potřeba. V roce 2025 patřilo mezi tyto lokality například Pošumaví, Bílé Karpaty či CHKO Jeseníky. Zároveň i náplň a aktivity jednotlivých turnusů jsou diskutovány se správci národních parků, chráněných krajinných oblastí či Agenturou ochrany přírody a krajiny. Činnosti, které dobrovolníci provádějí, jsou především zaměřeny na podporu přirozené obnovy lesů a biodiverzity krajiny.

Pro tento projekt je nepostradatelná ochota lidí vyjet do terénu a celý týden strávit prací pro ochranu přírody. Za dobu pořádání Týdnů pro krajinu se do ochrany přírody vlastní prací v terénu zapojilo již přes 3 000 dobrovolníků, kteří odpracovali přes 90 000 hodin. V těchto tisícovkách odpracovaných hodin se skrývá práce od oplocování zmlazujících se porostů proti okusu, vysévání semen nejrůznějších dřevin, udržování biokoridorů či remízků až po obnovování hrází, rašelinišť a čistoty přírody prostřednictvím sbírání odpadů. Například v roce 2024 dobrovolníci odpracovali 3 000 hodin, za které zvládli pokosit a shrabat 7,4 hektarů luk, ochránit stovky mladých dřevin a jejich semen, obnovit a vybudovat desítky hrází v lesích a rašeliništích a také naplnili desítky pytlů odpadků. Náplň a tím i konkrétní dopady jednotlivých turnusů se rok od roku liší, ovšem díky opakovanému navštěvování lokalit a pozorování změn v terénu lze vidět pozitivní změny v biodiverzitě a obnově krajiny, a to i na základě fotografií vývoje daných lokalit. Pozitivním dopadem pořádání Týdnů pro krajinu je i budování silné komunity věnující se ochraně životního prostředí. Organizátoři se tak těší vzniku skupinek, které se díky účasti v projektu Týdny pro krajinu samostatně vydávají pomáhat přírodě i bez asistence Hnutí DUHA.

2. Pěšky městem: Pěšky do školy

Spolek Pěšky městem se zaměřuje na podporu pěší dopravy po městech a vytváření přívětivějšího a bezpečnějšího městského prostředí pro chodce. Spolek byl založen roku 1989, původně pod názvem Pražské matky, a zaměřoval se především na ekologii. Od roku 2020 působí pod nynějším názvem Pěšky městem, který vystihuje jeho hlavní zaměření. Posláním spolku je podporovat chůzi jako náš nejpřirozenější způsob pohybu, na který se ale často zapomíná, i přesto že má nespočet příznivých dopadů. Spolek zdůrazňuje, že zařazení chůze do každodenního života prospívá našemu fyzickému a psychickému zdraví, ale prospívá i samotnému městskému prostředí, kvalitě ovzduší a zmírňuje dopady klimatické změny.

Projekt **Pěšky do školy** je tradiční podzimní výzva spolku Pěšky městem, pořádaná od roku 2017 vždy v době Evropského týdne mobility. Jde o osvětovou kampaň propojující témata životního prostředí, dopravy a občanské participace. Výzva má zvýšit počet dětí chodících do školy pěšky a zároveň zajistit klidnější, bezpečnější okolí škol snížením počtu aut, která děti vozí až před vchod. Zapojit se mohou celé školy i jednotlivé třídy, které pořádají takzvané pěší dny – jádro celé akce. V jejich rámci si rodiče s dětmi zkoušejí cestu pěšky, na kole či koloběžce místo auta. Výzvu doplňují vzdělávací programy o přínosech chůze pro zdraví i městské prostředí. Motivací jsou soutěže o ceny a hodnocení neaktivnějších tříd, které získávají body jak za způsob dopravy, tak za doprovodné akce. Kombinací pozitivního zážitku a vzdělávání projekt podporuje změnu vnímání dopravy a motivuje zařazovat pěší cestu alespoň občas do své rutiny.

Do 9. ročníku se v roce 2025 zapojilo 583 škol z 380 obcí ve 14 krajích a celkem 4 611 tříd. Soutěžní část přilákala 72 845 dětí, které v průměru během týdne podnikly 3 aktivní cesty do školy, čímž významně zvýšily svou fyzickou aktivitu. Podle organizátorů školy výzvu vnímají jako zábavnou a smysluplnou, s mnoha pozitivními dopady. Monitoring dopravy prokázal výrazné zklidnění okolí škol, což ukazuje, že dopravu autem lze omezit jen na nejnutnější případy. Děti si navíc na začátku roku vyzkouší bezpečnou cestu do školy a v doprovodných aktivitách zopakují pravidla pohybu po ulicích, což dle pedagogů zvyšuje podíl těch, kdo chodí pravidelně pěšky. Významným dopadem je i navázání komunikace se zástupci veřejné správy: 34 škol oslovilo své obce, které začaly řešit dopravní značení či instalovaly nové stojany na kola a koloběžky.

Pro dlouhodobý rozvoj spolek v roce 2024 vytvořil celoroční program **Pěšky do školy po celý rok**, nabízející inovativní pohled na dopravní výchovu s důrazem na bezpečnost a zdravý životní styl. Školy mohou každý měsíc pořádat pěší dny a využívat pracovní listy. Děti, které splní podmínky, získávají ceny – a díky tomu mají celoroční motivaci chodit pěšky do školy.

3. Donio: Dobročinné sbírky

Donio patří k největším českým platformám působícím v oblasti filantropie a dobročinných sbírek. Tato platforma umožňuje zakládat sbírky, prostřednictvím kterých je možné získat finanční podporu od široké veřejnosti pro nejrůznější účely. Na Doniu lze dohledat sbírky zaměřující se na financování nákladné léčby, pomoc po živelních pohromách i poskytnutí financí na začátek podnikání. Všechny dobročinné sbírky mají společný cíl – zlepšit situaci lidí, kteří potřebují pomoc. Platforma Donio vychází z myšlenky, že i menší finanční příspěvek může mít pro jednotlivce významný dopad. Jejím záměrem je také podporovat ve společnosti běžnou a přirozenou praxi dárčování.

Na Doniu může dobročinnou sbírku založit jednoduše a rychle kdokoli, kdo chce požádat veřejnost o pomoc. Stačí převyprávět svůj či příběh blízké osoby, doplnit ho fotkami nebo videi a vytvořit cílovou částku, která je potřebná pro splnění účelu sbírky. Nejpozději do 2 pracovních dnů je dobročinná sbírka posouzena a spuštěna. Výhodou Donia je jeho přístupnost díky on-line podobě, která umožňuje zakládat či přispívat na dobročinné sbírky až z 58 zemí světa. Tím je možné rozšířit povědomí o potřebě pomoci i mimo blízké okolí a hranice České republiky. Přispět může kdokoli, a to libovolnou částku v hodnotě nejméně 10 Kč. Donio se od většiny crowdfundingových platforem liší způsobem nakládání s příspěvky a vybranými prostředky. Z darovaných částek si nestrhává žádné poplatky na pokrytí provozních nákladů. Vybrané finance navíc vyplácí obdarovanému subjektu i v případě, že se během stanovené doby nepodaří dosáhnout cílové částky, což není u všech platforem obvyklé.

Za dobu svého pětiletého působení se na Doniu v rámci dobročinných sbírek vybralo celkově přes 2 miliardy korun, které pomohly v tisícovkách případů a životních příběhů. Za rok 2024 se Doniu podařilo dosáhnout nejlepších výsledků za dobu své existence a pomoci rekordnímu počtu lidí. V roce 2024 bylo realizováno téměř 3 000 sbírek, v rámci kterých se vybralo až 658 milionů korun. Na tyto sbírky přispělo celkově 405 000 dárců a až 15 % z nich se do finanční podpory sbírek připojilo opakovaně. Tyto výsledky byly ovlivněny i podzimními povodněmi v roce 2024, kdy na vyrovnávání se s jejich dopady Donio vybralo celkově 93 milionů korun, které pomohly v případě 197 životních příběhů zasažených touto přírodní katastrofou. Významný podíl vybraných finančních částek je veřejností alokovan i na sbírky zaměřené na podporu válkou zasažené Ukrajiny, na kterou se prostřednictvím Donia vybralo již okolo čtvrt miliardy. Tyto sbírky mají hmatatelný efekt: lidé se díky léčbě uzdravují, pomůcky jim zvyšují kvalitu života a vznikají z nich úspěšné projekty i firmy. Donio výrazně posouvá českou filantropii a potvrzuje, že solidarita pomáhá překonat i zdánlivě nepřekonatelné bariéry.

4. Začni učit!: Systémová podpora pro začínající učitele

Začni učit! je nezisková organizace působící v České republice od roku 2016 (v letech 2016-2020 působila pod názvem spolek Výluka). Dlouhodobě se zaměřuje na možnost vyzkoušení učitelské profese nanečisto pro osoby bez pedagogického vzdělání, díky čemuž si učení vyzkoušelo několik stovek zájemců. Postupným získáváním povědomí o překážkách v učitelství se činnost spolku rozrůstala a spolek byl předefinován na neziskovou organizaci s profesním týmem Začni učit!. Tato organizace se momentálně zaměřuje na největší problém českého školství, a sice na nedostatek pedagogů. Proto se Začni učit! snaží podporovat a motivovat začínající, ale i zkušené učitele v setrvání v pedagogické profesi. Zájemci o učitelství jsou informováni o tom, v čem profese spočívá, a mají možnost si vyzkoušet učení nanečisto či jim je poskytnuta pomoc při získání pedagogické kvalifikace. Začínající učitelé mají možnost se účastnit on-line setkání, při kterých si sdílejí příklady dobré praxe.

Jedním z nejzásadnějších úspěchů organizace Začni učit!, který má rozsáhlý systémový dopad na fungování českého školství, je **zakotvení role uvádějících (a provázejících) učitelů do české legislativy**, která má výrazně napomoci začínajícím učitelům. Touto iniciativou organizace reagovala na to, že v České republice chybí přibližně 6 000 kvalifikovaných učitelů, což v některých regionech vede až k narušení plynulého chodu škol. Navíc až 60 % učitelů základních škol je ohroženo syndromem vyhoření, což zvedá šance na odchod z pedagogické profese. Podle dostupných studií jsou odchodem ze školství a syndromem vyhoření nejvíce ohroženi začínající učitelé v období prvních tří let, mezi kterými až čtvrtina uvažuje o odchodu. Začínající učitelé jako nejčastější důvod uvažování o odchodu označují pocit selhání, nenaplněné představy a nevládnutí kázně žáků. Při takovémto stavu českých pedagogů bylo nezbytné se zasadit o ukotvení systémové podpory začínajících učitelů a pomoci tak jejich udržení.

V roce 2023 se díky advokacii a lobbingu povedlo prosadit legislativu, která zakotvila podporu začínajících učitelů. Od školního roku 2023/2024 tak začínající učitelé nastupují do škol v režimu takzvaného adaptačního období, který jim po dobu 2 let zajišťuje podporu od uvádějícího učitele a vytvoření adaptačního plánu. Uvádějící učitel byl již přidělen 92 % začínajících učitelů, z toho 84 % hodnotí spolupráci s uvádějícím učitelem jako užitečnou, což dokládají i výroky začínajících učitelů. „Uvádějící učitel je tam pro mě ten nejbližší kolega, někdo, za kým jdu jako za odborníkem, aby mi poradil s didaktickými věcmi, jak si poradit s žáky i jak si nastavit vztahy s rodiči,” říká Markéta, učitelka na ZŠ. „I když jsme se ne vždycky shodli, moc mi pomohla v začátku s orientací při papírování a zapojila mě do školních akcí. Bez ní by mi všechno trvalo mnohem dýl,” uvádí Jaroslav, učitel na SŠ [citace převzatá z materiálů organizace Začni učit!]. Začínající učitelé, kterým byl přidělen uvádějící učitel a vytvořen adaptační plán, si jsou výrazně jistější ve vlastních učitelských kompetencích a schopnostech, mezi které například patří plánování výuky, práce s žáky a spolupráce s kolegy či rodiči.

Data projektu Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů (SYPO) ukazují, že školy, které již před novelou zákona praktikovaly funkční a kvalitní systém uvádějícího učitele, zaznamenaly, že o odchodu ze své pozice uvažovala jen desetina začínajících učitelů, což je polovina oproti školám bez uvádějících učitelů.

5. Aperio: Poradna pro mámy a táty

Nezisková organizace Aperio - Společnost pro zdravé rodičovství působí v České republice již 24 let. Posláním Aperia je být spolehlivým průvodcem rodičů ve všech etapách jejich rodičovství. Zaměřuje se jak na nastávající rodiče a jejich přípravu na narození potomka a novou životní roli, tak na rodiče v náročných životních situacích, jimž nabízí psychologickou a právní pomoc. Aperio je tak pro všechny rodiče, kteří hledají pomocnou ruku a odborné poradenství s cílem zlepšit kvalitu svého rodinného života. Vizí Aperia je svou činností přispívat ke stabilnímu a pevnému rodinnému zázemí, v kterém se cítí příjemně a jistě rodiče i jejich děti. Prostřednictvím poradenství, prevence a osvěty se snaží zlepšovat kvalitu rodinného prostředí, a především poukazovat na to, že na cestě rodičovstvím nikdo nemusí zůstat sám.

Aperio jako součást svých služeb již dlouhodobě provozuje **Poradnu pro mámy a táty**. Jedná se o bezplatnou právní a psychosociální pomoc v různých krizových situacích, ve kterých se rodiče ocitají. Rodiče se na poradnu obracejí v nejrůznějších případech, ať už se jedná o problémy spojené se sólo rodičovstvím, rozvodem, diskriminací či návratem do zaměstnání po rodičovské dovolené. Rodiče se na *Poradnu pro mámy a táty* mohou obrátit jak telefonicky, tak online, tak si i sjednat osobní individuální konzultaci. Novinkou je takzvaný Právobot, který funguje na principu online chatbota, který poskytuje právní rady a odpovědi na položené otázky, a to kdykoliv v průběhu dne. Zároveň je pravidelně vydáván a aktualizován Průvodce zákony pro rodiče, který zprehledňuje složité právní otázky související s rodičovstvím. Tohoto Průvodce využívají mimo samotných rodičů i odborníci a úřady jako zdroj ověřených informací. Cílem je prostřednictvím kombinace právního a psychosociálního poradenství posílit informovanost rodičů a pomoci jim jednat v souladu se zákonem a zvládat psychicky a právně náročné životní situace.

Na *Poradnu pro mámy a táty* se v průměru ročně obrátí okolo 4 000 rodičů. V roce 2024 bylo zaznamenáno poskytnutí 3 800 konzultací s nespočtem zodpovězených otázek od odborných poradců, přičemž 2 760 rodičů se na poradnu obrátilo prostřednictvím webového, telefonického či osobního poradenství a Právobota si vyzkoušely stovky uživatelů. V rámci Průvodce zákony pro rodiče byly zveřejněny desítky odborných článků, tipů a doporučení pro rodiče v nejrůznějších situacích. Rodiče uvádějí, že díky rozmanitým službám poradny lépe chápou svá práva, dovedou účinněji jednat se zaměstnavatelem, úřady či s druhým rodičem a cítí se méně osamocené v řešení náročných situací. Tyto pozitivní zkušenosti dokládají i výroky klientů poradny. „Oceňuji rychlost zaslání odpovědi a uvedení právních norem, na které se můžu odvolat. Díky tomu, že jsem věděl, na co mám nárok, se postoj zaměstnavatele úplně změnil,“ uvádí Petr jakožto nastávající otec [citace převzatá z materiálů organizace Aperio]. Sólo matka Vlasta pak oceňuje empatický přístup a možnost mluvit o svých problémech. „Byla pro mě úleva, že jsem mohla v klidu probrat svoje problémy a ujasnit si, co musím řešit nejdříve a co počká. Poradkyně byla milá a trpělivá. Teď už vím, že mám příště kam zavolat a nemusím se zbytečně trápit“ [citace převzatá z materiálů organizace Aperio].

6. OBRAZ: Konec klecových chovů slepic

OBRAZ-obranci zvířat je nezisková organizace, která v České republice působí od roku 2015. Tato organizace se věnuje tématu ochrany zvířat, a to především prostřednictvím prosazování systémových změn skrze legislativu, k čemuž nejčastěji využívá osvětové kampaně, výzvy, petice či veřejné protesty. OBRAZ zdůrazňuje, že i zvířata jsou bytostí, pociťující bolest a prožívající emoce, stejně jako my lidé. I přes to je na zvířata mnohokrát pohlíženo jako na komoditu či stroje, které jsou námi lidmi systematicky využívány pro naše potřeby. Zvířata nemají svůj hlas, aby se mohla bránit, a proto se OBRAZ snaží zprostředkovat hlasy těch, kterým není lhostejné, jak se se zvířaty zachází, a to s cílem rozproudit veřejnou debatu a dospět k celospolečenské změně. Za dobu své existence se OBRAZ věnoval celé řadě témat od klecových chovů, odhalování zneužívání zvířat, prodeji kožešin až po zdůrazňování důležitosti rostlinné stravy.

Kampaň za zákaz klecových chovů slepic patří k nejvýznamnějším úspěchům organizace OBRAZ a ukazuje, jak lze propojením intenzivní kampaně a soustavného nátlaku dosáhnout legislativní změny. Klecové chovy jsou nejméně ohleduplným způsobem chovu, jelikož neumožňují naplňovat přirozené potřeby slepic, ale pouze maximalizovat snášku. Proto v roce 2018 OBRAZ zahájil kampaň za jejich zákaz. Prvotním cílem bylo přimět obchodní řetězce, aby do roku 2025 dobrovolně ukončily prodej klecových vajec a ideálně dovést kampaň až k legislativní změně. Jádrem byly investigativní záběry z farem, ukazující utrápená zvířata ve stísněných klecích bez pohybu. Tyto kruté, ale reálné záběry vyvolaly vlnu odporu, díky níž mezi lety 2018–2020 všechny velké řetězce přijaly závazek ukončit prodej klecových vajec. Postupně se přidaly i potravinářské, restaurační a hotelové řetězce či jídelny škol a institucí. Kampaň doprovázela petice s 105 tisíci podpisy. Pro zvýšení povědomí OBRAZ v roce 2019 uspořádal tzv. slepičí tour, která během 14 dnů navštívila kolem 100 měst po celé ČR.

Díky tlaku se návrh zákazu dostal v roce 2020 do Parlamentu ČR. Během hlasování probíhala před Poslaneckou sněmovnou kampaň, kdy se lidé nechávali zavírat do zvětšené klece, aby upozornili na utrpení zvířat. Po schválení Parlamentem ČR návrh podepsal prezident a novela zákona na ochranu zvířat proti týrání zakázala klecové chovy slepic od ledna 2027. V roce 2017 bylo v klecích chováno až 87,5 % slepic a jen zlomek obchodníků neprodával klecová vejce. Dnes je přes 60 % trhu veřejně zavázáno klecová vejce nenabízet. Podíl slepic v klecích klesl na 46,6 % a do roku 2027 by měl díky legislativě postupně dosáhnout nuly. Většina chovatelů už investovala do přestavby na neklecové systémy a výrazně tak zlepšila prostředí pro slepice.

Nyní OBRAZ pracuje na zajištění dodržování závazků, protože hrozí obcházení dovozem ze zahraničí. Zákaz se vztahuje pouze na území ČR a nezabraňuje dovozu klecových vajec, takže zahraniční dodavatelé mohou konkurovat tuzemským neklecovým, nákladnějším systémům.

7. ProFem: PORT, komplexní centrum pro oběti sexualizovaného násilí

ProFem je nestátní nezisková organizace, která v České republice působí již 30 let. Organizace se zaměřuje na podporu obětí sexuálního či domácího násilí a pomáhá obětem s návratem k plnohodnotnému životu bez strachu. ProFem bojuje proti stereotypnímu přístupu a řešení situací obětí sexuálního násilí, který často přenáší vinu na samotnou oběť, a ne na pachatele. Oběti se často setkávají se zpochybňováním svých zkušeností a často slýchávají věty typu „Co jste měla na sobě?“ nebo „Opravdu se to stalo?“. ProFem naopak svůj přístup staví na empatickém přístupu vzdělaných odborníků a odbornic, kteří dokážou zajistit potřeby obětí bez jakýchkoliv předsudků. Zásady chování všech pracovníků i externích spolupracovníků jsou zakotveny v etickém kodexu proFem, který zavazuje k jednání založeném na lidských právech, důstojnosti, svobodě a rovnosti.

V České republice má až 58 % žen zkušenost se sexuálním obtěžováním a znásilnění zažije až každá pátá žena, přičemž pomoc nevyhledá až 35 % z nich. I přesto zde do roku 2024 chybělo snadno dostupné místo, které by empaticky a bezpečně poskytovalo komplexní pomoc na jediném místě. Znásilnění či sexuální obtěžování má vliv na psychické i fyzické zdraví, a proto je včasná a dostupná odborná pomoc klíčová. V roce 2024 bylo organizací proFem otevřeno první specializované **centrum pro oběti sexuálního násilí PORT**, které je prvním svého druhu v České republice. Centrum PORT poskytuje komplexní podporu obětem sexuálního násilí, která zahrnuje zdravotní a sociální služby, ale i terapeutickou či právní pomoc, a to vše v bezpečném, chápavém a citlivém prostředí. Svou multidisciplinární podporou je v České republice unikátní, jelikož dokáže poskytnout širokou škálu služeb přímo dle potřeb klientek a klientů, a to na jediném místě, díky čemuž se oběť vyhne nepříjemnému vysvětlování vzniklé situace na více místech pomoci. PORT se zároveň snaží využívat inovativní postupy, které se díky komplexnosti služeb nabízejí. Například v rámci poskytnutí zdravotní prohlídky centrum PORT umožňuje zajistit důkazní materiál, který následně obětem poskytuje možnost v rámci právních služeb se rozhodnout o zahájení trestněprávního postupu.

Již v prvním roce své existence se na centrum PORT obrátilo 1 037 klientek a klientů, v první polovině roku 2025 služby zatím využilo okolo 800 klientek a klientů. Za rok 2024 centrum poskytlo až 4 100 intervencí, každý klient tak v průměru využil kombinaci až čtyř různých forem podpory. Nejčastější a nejdostupnější formou podpory je krizová pomoc, díky které mohou oběti vyjádřit a stabilizovat své emoce a jsou připraveny na poskytnutí dalších forem pomoci. PORT zaznamenává taktéž vysoký podíl využití právních služeb, což dokládá, že právní poradenství se stává nedílnou součástí řešení těchto traumatických událostí. Takovýto obrovský zájem o využití služeb a poskytnutí pomoci již v počátku indikuje potřebnost těchto komplexních služeb.

PORT se v českém prostředí pro svůj komplexní přístup stal nositelem jedinečného know-how a příkladem dobré praxe. Přístup centra PORT se stal součástí debaty o řešení této problematiky na mezinárodních konferencích i v rámci pracovní skupiny pro prevenci sexuálního násilí při Radě vlády. Projekt byl také oceněn vládní zmocněnkyní pro lidská práva Klárou Šimáčkovou Laurenčíkovou, která zdůraznila potřebnost rozšiřování tohoto modelu podpory i mimo hlavní město Prahu a zajištění stabilního financování.

8. Platforma pro sociální bydlení: Prosazení zákona o podpoře bydlení v České republice

Platforma pro sociální bydlení působí v České republice od roku 2013. Jedná se o sdružení více než 100 neziskových organizací a jednotlivců, kteří se zaměřují na problematiku bydlení a bezdomovectví a koordinovaně usilují o prosazení systémových řešení. Platforma pro bydlení se věnuje jak advokační, výzkumné, tak i poradní činnosti. V rámci těchto činností vytváří partnerství s ministerstvy, kraji či obcemi, se kterými vedou konstruktivní debatu a hledají řešení směřující k ukončení bytové nouze a bezdomovectví. Společně se tak zaměřují na odstraňování nedostatků sociálních a bytových politik, prosazování institucionálních a legislativních změn či na podporu inovativních přístupů, jako je housing first (specifická forma sociální podpory, kde důstojné bydlení je výchozím stavem, ne finálním cílem).

Absence zákona o podpoře sociálního bydlení v české bytové politice se stala hlavním impulzem pro vznik Platformy pro sociální bydlení. Ta od začátku usilovala o prosazení systémové změny, jejímž hlavním nástrojem měla být kvalitně připravená legislativa. Tu se v podobě **zákona o podpoře bydlení** podařilo prosadit v průběhu roku 2025. Přijetí zákona je výsledkem mnohaletého soustavného tlaku široké mezisektorové iniciativy Za bydlení, jejímž ustanovujícím členem a koordinátorem je právě Platforma pro sociální bydlení. Ve spolupráci s nevládním, akademickým a veřejným sektorem byla pro ovlivnění veřejné politiky využita advokacie podpořená konkrétními daty, analýzami, mapováním rozsahu bytové nouze, na základě kterých byla nabízena konkrétní doporučení. To vše napomohlo k vytvoření konkrétního návrhu zákona, který směřuje k řešení rozsáhlé bytové nouze v České republice, kde se až 1,6 milionu lidí potýká s problémy v oblasti bydlení. Pokud se na tuto statistiku podíváme blíže, tak až 161 000 osob, včetně 62 000 dětí, se potýká s bytovou nouzí a s nevyhovujícími podmínkami pro bydlení, dalších 310 000 osob je ohroženo ztrátou bydlení a přes 1 milion osob čelí nadměrným nákladům za bydlení v podobě vysokých nájmů či účtů za energie.

Od ledna roku 2026 se na základě nového zákona o podpoře bydlení začnou v českém prostředí využívat praktické a osvědčené nástroje, které mají i pro svůj preventivní charakter účinně ochránit až 1,5 milionu osob s problémy v oblasti bydlení před pádem do bytové nouze a zároveň snížit současný počet osob v bytové nouzi. Mezi tato opatření patří kontaktní místa pro bydlení zajišťující specializované poradenství, kdy na základě posouzení bytové nouze je poskytnut návrh podpory. Podle prvotních odhadů by toto poradenství mohlo v současné situaci využít až 100 000 domácností. Pro ohrožené skupiny bude zavedena asistence v bydlení jako prevence ztráty bydlení. Motivovat soukromé vlastníky či obce k poskytnutí bytu pro ohrožené skupiny obyvatel má napomoci systém garancí a kompenzací. Aplikace těchto opatření by měla do roku 2036 zajistit snížení počtu osob v bytové nouzi minimálně o jednu třetinu. Odhaduje se, že za prvních 10 let účinnosti zákona by se mělo do vyhovujícího bydlení nastěhovat až okolo 80 000 domácností.

Neřešení bytové nouze a s tím spojené negativní dopady stojí dle odhadů platformy veřejné rozpočty zhruba 4,1 miliard korun ročně. Jedná se o náklady za hospitalizaci, využití zdravotnické záchranné služby, pohotovosti či služby spojené se stabilizací psychického zdraví a náhradní rodinnou péčí. Po prvních pěti letech účinnosti zákona by celkové náklady měly výrazně klesnout.

9. Sue Ryder: Neztratit se ve stáří

Sue Ryder je česká nezisková organizace fungující od roku 1998. Zaměřuje se na podporu seniorů a jejich blízkých v okamžicích, kdy v souvislosti se stářím vznikají starosti a přichází nové a neznámé výzvy. Tým je tvořen odborníky z nejrůznějších profesí, od právníků, psychologů, finančních poradců až po nutriční terapeutky a sociální pracovníky. Všichni kladou důraz na jedinečnost každého klienta a jeho životní příběh. Všechny poskytované služby stojí na respektu ke klientovi, jeho zvykům, rozhodnutím a zároveň každá služba je poskytována s láskou a skutečným zájmem. Kromě poskytování služeb pro seniory a jejich blízké se Sue Ryder také zaměřuje na navrhování a podporu změn v legislativě, které povedou ke zkvalitnění péče o seniory v České republice. Všechny činnosti tak směřují k vizi důstojného stáří.

Sue Ryder jako součást své pomoci seniorům a jejich blízkým provozuje **poradenský portál Neztratit se ve stáří**. Jedná se o web, kde lze nalézt potřebné informace, rady či kontakty týkající se péče o starší osoby a finančních či právních otázek spojených se závěrem života. Na portálu *Neztratit se ve stáří* lze využít celou řadu služeb. Mezi významné služby patří poradenství, v rámci kterého jsou specializovaní odborníci připraveni odpovědět na položené dotazy a poskytnout cenné rady v oblasti sociálních služeb, práva, financí či duševního zdraví. Jedná se o zcela bezplatnou službu, která je dostupná jak telefonicky, on-line, tak i osobně. Druhou významnou činností je vzdělávání o tématu stáří, komunikace se staršími osobami a kvalitní péče. V rámci vzdělávací činnosti Sue Ryder pořádá akreditované kurzy a školení, které jsou především přístupné odborníkům v dané oblasti. V rámci vzdělávání se nezapomíná ani na neformální pečující, kteří se mohou účastnit workshopů a vzdělávacích akcí. Pro odbornou veřejnost pak jsou přístupné regionální i mezinárodní konference informující především o inovativních možnostech péče o seniory, mezi které patří koordinovaný přístup k péči či sdílená péče o seniory. Sue Ryder v souvislosti se svou vzdělávací a informační činností pravidelně vydává takzvané Poradenské noviny, které jsou praktickým průvodcem pro všechny, kteří pečují o své blízké či řeší témata spojená se stářím. Na portálu lze také nalézt na jediném místě seznam užitečných kontaktů, které zahrnují telefonní linky určené pro seniory, registr poskytovatelů sociálních služeb, odkazy na webové stránky pro seniory a pečující osoby nebo na aplikaci Záchranka.

Až 87 % pečujících osob vyjadřuje, že je pro ně v rámci poskytovaných služeb důležitá kombinace praktických rad a emoční podpory, kterou se portál *Neztratit se ve stáří* snaží kombinovat. V roce 2024 portál svou poradenskou činností a za pomoci odborníků poskytl až 247 on-line konzultací a 236 telefonických či osobních konzultací. V rámci vzdělávací činnosti byly uspořádány desítky workshopů, kurzů a školení. Cenné zkušenosti a rady si z workshopu odnášejí především neformální pečující, kterým je poskytnuta možnost se odborně vzdělat v oblasti péče o své blízké. Neformální pečující si tak mohli odnést zkušenosti z oblasti komunikačních dovedností se seniory, důležitosti správné výživy ve vyšším věku nebo také základy práva pro neformální pečující, které usnadňuje orientaci ve vlastních právech. V roce 2023 bylo neformálním pečujícím věnováno až 444 hodin vzdělávání. Od roku 2022 již bylo vydáno 25 čísel Poradenských novin, které mají až 3 747 pravidelných odběratelů.

10. Prague Pride: S barvou ven

Spolek Prague Pride v České republice působí od roku 2010 a v roce 2011 uspořádal první pochod hrdosti pro LGBT+ osoby. Dnes se jedná o největší nevládní neziskovou lidskoprávní LGBT+ organizaci v České republice, která bojuje s předsudky, poskytuje podporu a pomoc na cestě k sebepřijetí a coming-outu. Hlavním cílem spolku je vytvářet takové prostředí, které pro LGBT+ osoby bude bezpečné, respektující a založené na úctě k lidským právům. Širokou veřejnost vzdělává o LGBT+ tématech a tím podporuje přijetí LGBT+ lidí většinovou společností.

Mezi významné projekty spolku Prague Pride patří **založení on-line poradny S barvou ven**. Tato poradna byla založena v roce 2015 na základě tragické události, kdy 14letý gay Filip spáchal sebevraždu kvůli pocíťované homofobii a nepřijetí LGBT+ lidí většinovou společností. Zanechal dopis na rozloučenou, ve kterém si přál, aby jeho smrt pomohla zabránit dalším podobným tragédiím a vedla ke zlepšení životních podmínek osob, které se jakkoliv odlišují. Rodina Filipa v čele s jeho tetou, moderátorkou se obrátila na spolek Prague Pride a společně spustili poradnu S barvou ven. Poradna je tu pro všechny, které tíží otázky sexuální a vztahové orientace, genderové identity nebo coming-outu a cítí potřebu podpory. Lidé zde mohou využít jak služby on-line poradny, tak podpůrné skupiny pro coming-out či pro rodiče, kteří potřebují podporu po coming-outu svého dítěte. Součástí týmu S barvou ven jsou jak zkušení psychologové, tak i vyškolený 30členný tým LGBT+ mentorů, kteří sami v minulosti řešili otázky coming-outu či sexuální orientace a identity, a dokážou tak porozumět klientům a klientkám poradny. Díky tomu se poradna stává autentickým, bezpečným a důvěryhodným místem, kde lze nalézt pochopení a zároveň získat praktické rady.

Za 10 let své existence poradna S barvou ven pomohla více než 7 000 lidem. Každý rok služby poradny využije okolo 900 klientů a klientek, kteří si se svými mentory vymění až 9 000 zpráv přes on-line poradnu. Nejčastěji se jedná o mladé osoby ve věku do 25 let, které tvoří okolo 70 % klientely. Každý rok se na poradnu obrátí zhruba 10 osob, které se potýkají s těžkými případy deprese, smutku, sebepoškozování nebo mají sebevražedné myšlenky. Poradna je tak schopna takové případy zachytit a předat osoby s těmito vážnými problémy do odborné péče. Tímto způsobem je poradna schopna aktivně předcházet tragickým událostem. Ovšem nejčastěji, a to až ve 20 % případů, se lidé obracejí na poradnu s otázkou ujasnění své identity. Druhým nejčastěji zastoupeným problémem, s kterým klienti přicházejí do poradny, jsou obavy z nepřijetí blízkými osobami či přáteli (17 % klientů a klientek) a také obavy z coming-outu neboli sdělení sexuální orientace svému okolí (17 % klientů a klientek). Web poradny S barvou ven pravidelně publikuje články a rozhovory o tématech týkajících se LGBT+ lidí, které ročně navštíví až 18 000 uživatelů a uživatelek. Poradně se tak mimo jiné daří být i ověřeným on-line zdrojem informací o této problematice, která často čelí předsudkům a dezinformacím.

11. Centrum paliativní péče: Preventivní prohlídka života

Nezisková organizace Centrum paliativní péče působí v České republice již přes 10 let a aktivně se zasazuje o zlepšení péče o umírající. Její činnost se zaměřuje na systematické řešení této problematiky napříč systémem zdravotní a sociální péče. Centrum paliativní péče vnímá, že v České republice dlouhodobě chybí dostatek kvalitních a relevantních informací o problematice důstojného umírání, které by odborníci v paliativní péči mohli využívat ve své práci. Proto se tato nezisková organizace věnuje široké škále aktivit zaměřených na výzkum, mentoring, vzdělání a osvětu. Výsledky prováděných výzkumů jsou často podkladem pro legislativní opatření i pro debaty odborné a laické veřejnosti o problematice umírání. Taktéž pořádá nejrozličnější vzdělávací kurzy pro organizace pracující s osobami v konečné fázi života s cílem zlepšit kvalitu péče o pacienty.

V České republice je téma umírání a smrti dlouhodobě tabu, o kterém se ve společnosti mluví zcela minimálně. Výzkumy ukazují, že pouze 30 % Čechů je známo, co to je paliativní péče. Je zcela pochopitelné, že se jedná o téma náročné, těžko uchopitelné a obtížné na otevření ve společnosti blízkých. Přesto je otevření tématu klíčové pro to, aby člověk mohl prožít závěr svého života spokojeně, bez nenaplněných přání a nevyslovených potřeb. Pro upozornění na důležitost tématu konce života byla Centrem pro paliativní péči za podpory Nadace Beneteho v roce 2024 spuštěna **osvětová kampaň Preventivní prohlídka života**. Tato kampaň se nás snaží přimět k zastavení se a zamyšlení se nad tím, co je pro nás v životě skutečně důležité a položit si klíčovou otázku „Žiju tak, abych jednou zemřel(a) spokojený(á)?“. Podle paliatrů je umírání a smíření se s koncem života mnohem jednodušší, pokud je člověk spokojený s prožitým životem a ničeho nelituje. Osvětová kampaň *Preventivní prohlídka života* tak za pomoci série 10 otázek pomůže reflektovat náš současný život v oblasti vztahů, práce či osobního naplnění. Závěrem nemají být konkrétní rady, ale výsledky mají sloužit k hlubšímu zamyšlení nad současným stavem našeho života a nad tím, co případně v budoucnu změnit. Tuto preventivní prohlídku života může absolvovat každý na webu organizace Centrum paliativní péče.

Osvětová kampaň *Preventivní prohlídka života* v roce 2024 oslovila širokou veřejnost, kampaň zaznamenalo až 1,5 milionů českých občanů a 24 000 lidí přijalo dle organizátorů pozvánku k preventivní prohlídce formou webového průvodce. Až 77 % osob oslovených následným evaluačním výzkumem navíc uvádí, že se kampaň zaměřuje na oblast, které bychom se jako společnost měli více věnovat. Vedoucí této osvětové kampaně Honza Dolínek uvádí, že nejčastější reakcí osob po podstoupení preventivní prohlídky života je vděčnost za možnost žít a připomenutí radostí, které jsou často zastíněny každodenními starostmi. Výzkumy i odborníci na paliativní péči potvrzují, že uvědomění si naší smrtelnosti nám pomáhá k lepšímu a naplněnějšímu životu.

Tým odpovědný za kompletaci případových studií

Jaromír Mazák, jaromir.mazak@stem.cz

Robin Ujfaluši

Andrea Stárková